

Základní metodické přístupy

Počínaje 1. lednem 2000 vstoupilo v platnost územní uspořádání České republiky na základě ústavního zákona č.347/97 Sb., podle něž je ČR dělena na **14 krajů** - vyšších územních samosprávných celků (VÚSC). V návaznosti na toto administrativní uspořádání bylo pro potřeby statistické, analytické a pro potřeby Evropské unie, v souladu s Usnesením vlády České republiky č. 707/1998, vymezeno na území republiky **8 oblastí** - statistických územních jednotek. Územní uspořádání České republiky respektuje systém vymezení NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) v zemích EU. Uvedená skutečnost byla podnětem ke zpracování aktualizované publikace historických dat VŠPS v tomto administrativně správním uspořádání České republiky pro zachycení delšího období vývoje konkrétního regionu. Obsahuje proto pohledy na trh práce na všech základních úrovních, tj. NUTS 1 - Česká republika, ale především NUTS 2 - statistické oblasti a NUTS 3 - kraje (VÚSC). Údaje za území NUTS 2, která jsou shodná s NUTS 3, jsou uváděny pouze jednou.

Výběrové šetření pracovních sil je prováděno u respondentů bydlících v náhodně vybraných bytech. Šetřené charakteristiky každého respondenta jsou vztaženy k jeho postavení v referenčním týdnu. Takto je možno postihnout prakticky všechny skupiny obyvatelstva a posoudit jejich uplatnění na trhu práce z hlediska věku, pohlaví, vzdělání, odvětví, postavení v zaměstnání, mobility pracovní síly, sociálního postavení a řady dalších. Proti běžnému výkaznictví a dalším evidenčním zdrojům šetření umožňuje kvalifikovaně odhadnout nejen výši a charakter **zaměstnanosti a celkové nezaměstnanosti** z různých hledisek, ale i rozsah a charakter **ekonomické neaktivity** obyvatelstva.

Předmětem šetření ve VŠPS jsou **domácnosti bydlící v náhodně vybraných bytech**. Šetření podléhají všechny osoby obvykle bydlící ve vybraném bytě, přičemž není rozhodující a není ani sledováno, mají-li zde pobyt trvalý, přechodný, dlouhodobý nebo nehlášený. Výjimkou jsou vojáci základní služby, kteří byli do roku 2004 z praktických důvodů šetřeni v místě svého bydliště před nástupem do vojenské služby. U osob mladších než 15 let se sledují jen základní údaje týkající se vztahu k osobě v čele domácnosti, věku, pohlaví, národnosti a státní příslušnosti. Za osoby starší 15 let se vyplňují další otázky, které popisují jejich uplatnění na trhu práce. Šetření se nevztahuje na osoby bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních. Z toho důvodu jsou údaje za určité skupiny obyvatelstva, zejména za cizí státní příslušníky žijící a pracující na území republiky, k dispozici v omezené míře. Podle doporučení Eurostatu lze údaje za tyto osoby získat buď z administrativních zdrojů nebo zvláštním šetřením organizovaným zásadně mimo rámec VŠPS.

Panel vybraných bytů je v průběhu šetření obměňován. Každé čtvrtletí je do výběru zařazeno 20 % nově vybraných bytů, které jsou po pěti čtvrtletích z panelu vyřazeny. První tři roky šetření byla velikost výběrového souboru necelých 23 tis. bytů. Po posílení výběru v největších okresech dosahoval výběr velikosti kolem 26 tis. vybraných bytových jednotek na území České republiky, tj. cca 0,7 % všech trvale obydlených bytů. V současné době dosahuje velikost výběru průměrně přes 25 tis. bytů (0,6 % všech bytů), ve kterých je každé čtvrtletí šetřeno téměř **59 tis. respondentů všech věkových skupin**, z nichž je necelých **51 tis. respondentů ve věku 15 a více let**.

VŠPS je kontinuální šetření, jehož výsledky jsou vyhodnocovány a publikovány ve čtvrtletní periodicitě. Výsledky šetření jsou zveřejňovány tři měsíce po skončení čtvrtletí. V souvislosti se sjednocením obsahu národního dotazníku a seznamu otázek závazných pro členské země EU je postupně modifikován obsah této publikace.

V rámci **přípravy historických dat** byly v zájmu jejich srovnatelnosti provedeny přepočty celé databáze tak, aby byly odstraněny odlišnosti vzniklé vývojem vlastního šetření. V celé této publikaci jsou prezentovány a používány jen sjednocené, přepočtené údaje. Ukazatele, které nebylo možno v čase zcela metodicky sjednotit, jsou rozvedeny v kapitole **Vývoj metodiky ukazatelů a charakter jejich změn**.

Přepočty byly soustředěny především na:

- odstranění odlišnosti sledovaných období; veškeré údaje za roky 1993 až 1997, kdy šetření bylo prováděno v sezónních čtvrtletích, byly přepočteny na kalendářní čtvrtletí,
- doplnění informací podle administrativních zdrojů za vojáky v základní službě do prvních dvou let zjišťování a rozdělení žen na mateřské a další mateřské dovolené (v prvních dvou letech nebyly odlišovány),
- metodické sjednocení ukazatelů na metodiku platnou od roku 1998 resp. 2002,
- zpětné převážení dat 1993 - 1996 na definitivní demografii,

Údaje za rok 2001 jsou již převáženy na počet obyvatel podle výsledků SLDB 2001. Výsledný počet obyvatel podle sčítání byl přibližně o 40 tis. nižší než původní údaj získaný z výsledku sčítání 1991 a bilance obyvatelstva mezi lety 1991 až 2001. Změna počtu obyvatel v důsledku sčítání 2001 částečně ovlivňuje srovnání absolutních hodnot z této publikace mezi lety 2000 a 2001.

Z uvedeného vyplývá, že z důvodu zejména metodických odlišností není možno používat současně údaje z časových řad a pravidelně čtvrtletně publikované údaje z výběrového šetření pracovních sil. V případě potřeby jiného pohledu na historii trhu práce v České republice hodnoceného prostřednictvím VŠPS, je třeba kontaktovat Český statistický úřad.